

Notiser

MODERN KONST

En konstnärlig aktivistgrupp som kallas ”Kanslibyrån”, och som har viss anknytning till Konstfack i Stockholm, sysslar enligt en intervju i DN 22/2 2009 med att byta plats på prislappar i mataffärer. Detta ”syftar till att bryta normer”. Ska man förstå det så att det vore en rent estetisk förbättring att vi som handlar mat blir förvirrade och förbannade? Eller är tanken den att normer i största allmänhet är oestetiska eller onödiga? Hur är det t.ex. med normen att man bör bryta normer, en norm som tydligen är accepterad på Konstfack?

RELATIV RELATIVISM

En relativist, som påstår att ”All sanning är relativ”, menar nog inte att detta påstående är absolut sant. Ty relativisten tror ju att all sanning är relativ och att ingen sanning är absolut. Han eller hon menar troligen (bara) att relativismen är relativt sann.

Detta kan låta rimligt. Men om relativismen är relativt sann, så innebär väl detta att dess sanning är relativ till något. Låt oss alltså anta att relativismen är sann relativt till X – där X t.ex. är en viss kultur eller ett visst perspektiv. Vi måste väl då också tänka oss att det finns vissa alternativ till X, t.ex. Y och Z, ty om det inte finns några sådana alternativ, så finns det ju ingen anledning att säga att relativismens sanning är relativ. Vi kunde ju då lika gärna säga att den är *absolut* sann, eller *sann*, kort och gott, eftersom den är sann relativt till det enda alternativ som finns.

Men om det å andra sidan finns relevanta alternativ till X, så måste vi nog också tänka oss att något av dessa, t.ex. Y, är sådant att relativismen *inte* är sann relativt till Y. Ty om relativismen är sann, både relativt till X och till alla relevanta alternativ till X, så kan vi ju återigen säga att X är ”absolut sann”, nämligen i den meningen att den är sann relativt till *alla* möjliga alternativ.

(Jämför detta med den relativitet som enligt relativitetsteorin gäller samtidigt: två händelser kan vara samtidigt relativt till ett koordinat-

system, men icke samtidigt relativt till ett annat. Om däremot samtidighet skulle föreligga relativt till *alla* relevanta koordinatsystem, så skulle den ju inte vara relativ utan absolut. Då vore relativitetsteorin felaktig.)

Om relativismens sanning är relativ – t.ex. relativt till X – så får man väl därför dra slutsatsen att det finns något relevant alternativ Y till X, sådant att relativismen *inte* är sann relativt till Y. Vad ska man då tro om relativismen? Ska man tro på den?

Ja, man ska väl inte så gärna tro att relativismen är sann. Det kan ligga nära till hands att i stället tro just att relativismen är sann relativt till X, men inte relativt till Y. Men för en relativist är väl även detta endast relativt sant. Det är kanske sant relativt till Z, men inte relativt till W. (Här kan ju en möjlighet vara att $Z = X$ och $W = Y$, men även andra möjligheter kan nog finnas.)

Men även *detta* är väl för relativisten en relativ sanning – osv. osv. i all oändlighet. Är detta en rimlig position? Eller har något gått snett här?

RECENSIONREAKTION

Författare är känsliga för kritik. Det leder till att somliga inte alls läser kritik av sina verk. Men de som läser kan lätt bli på dåligt humör. Caleb Crain skrev nyligen en negativ recension i *New York Times Book Review* (juni 2009) av Alain de Bottons bok *Pleasures and Sorrows of Work*. de Botton reagerade då med bl.a. följande kommentar på Crains blogg: "I will hate you till the day I die and wish you nothing but ill will in every career move you make. I will be watching with interest and schadenfreude."

HUNDAR REAGERAR PÅ ORÄTTVISA

Rätt ska vara rätt, tycker människans bästa vän. En vältränad hund kan ge vacker tass utan att få någon belöning. Men den tröttnar snabbt om den får sällskap av en annan hund som får läckra bitar av bröd eller korb för att göra samma sak, rapporterar *Forskning & Framsteg*. Hundens reaktion är högst begriplig för oss människor, som har ett väl utvecklat sinne för fair play. Schimpanser och andra apor har tidigare varit de enda djur som i olika experiment vägrat samarbeta enligt villkor som vi människor skulle kalla orättvisa. De nya rönen om hundar har framkommit vid Wiens universitet i Österrike.

APATI

År 1837 filosoferade den store danske filosofen Søren Kierkegard på följande tänkvärda sätt: "Jag ids inte lägga mig ner; ty antingen kommer

jag då att ligga länge, och det ids jag inte, eller så kommer jag strax att resa mig upp igen, och det ids jag inte heller – jag ids inte rida – det är en för kraftig rörelse i förhållande till min apati; jag ids blott åka; makligt, jämt skakad låta en mängd föremål glida förbi mig, dröja vid varje vackert avsnitt blott för att känna min matthet – mina idéer och infall är lika ofruktbara som en snöpings brånad – förgäves söker jag något som kunde liva upp mig – inte ens medeltidens märgfulla språk är i stånd att tillintetgöra den tomhet som härskar i mig . . . kort sagt: jag ids inte heller skriva detta som jag skrivit, och jag ids inte stryka det heller.”

VAD ÄR TIDEN?

Enligt Einstein – och tydligen för fysiker i största allmänhet – är tiden det man mäter med klockor. Man kan undra: hur vet dom det? Är det kanske analytiskt sant? Med andra ord: en ”begreppslig sanning”? Eller är det något som de har empiriska belägg för? Och för övrigt: kan man verkligen veta vad en ”klocka” är om man inte redan vet vad tid är? (Man kan ju inte gärna definiera en klocka med ett visst utseende – t.ex. en rund urtavla, minutvisare, timvisare, etc. – ty många klockor ser ju inte alls ut på detta sätt, och klockor kan väl se ut nästan hur som helst.) Och även om man får anta som givet att vissa utpekade föremål är klockor, så är det väl därmed inte självklart vad det är som man kan ”mäta” med dessa föremål.

TRÅKIGA NYHETER

Kända filosofer som har dött på senare tid är bl.a. William Alston, Brian Barry, Myles Brand, G. A. Cohen, Thorild Dahlquist, Marjorie Grene, Sören Halldén, Leszek Kolakowski, Per Lindström, Neil MacCormick, Benson Mates, Julius Moravcsik, Arne Naess, David Pears, John L. Pollock och Stephen Toulmin.

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: *Lars Bergström* är professor emeritus i praktisk filosofi i Stockholm, *Dan Egonsson* är professor i praktisk filosofi i Lund, *Erik Gustavsson* har studerat praktisk filosofi i Lund, *Mikael Janvid* är fil.dr och forskare i teoretisk filosofi i Stockholm, *Ingvar Johansson* är professor emeritus i teoretisk filosofi i Umeå, *Henrik Lundberg* är fil.dr och undervisar i sociologi vid Högskolan i Borås, *Anna-Sofia Maurin* är fil.dr och forskare i teoretisk filosofi i Lund, och *Wlodek Rabinowicz* är professor i praktisk filosofi i Lund.